

Gondolatok az egyházmegyei zsinatokról

GÁSPÁR ISTVÁN

Született Budapesten 1968-ban. Egerben folytatott teológiai tanulmányokat, 1993-ban szentelték pappá. Jelenleg a váci székesegyház káplánja.

Először arról szeretnék szólni, mi az, ami szükségessé tette a zsinatok megrendezését, és melyek voltak azok a leghangsúlyosabb pontok, amelyekre kivétel nélkül mindegyik részegyház szinódusa kitért.

Balás Béla mondta egyszer egy beszédében, hogy a világegyház lassan a III. egyetemes zsinatra készül, mi pedig a II. Vatikánumot sem ismerjük, illetve nem valósítottuk meg. Nagy a hiányosság ezen a téren, magyar egyházunkat még nem hatotta át eléggé a zsinat szelleme.

Henri Boulad szerint: „A II. Vatikáni zsinaton az egyház négy év alatt próbált behozni négy évszázadot, s ez olyan, mintha valaki nem evett volna negyven napig, s utána egyszerre akarna lenyelni negyven napi táplálékot. Világos, hogy megbetegszik”.¹

A válság azonban nem kérdőjelezi meg a zsinatot, hanem annak életreváltását és lehetőségeit kell megtalálnunk. Ezért nagy jelentőségűek a részegyházi szinódusok. A paphiány és korunk új kihívásai halaszthatatlanná tették a szinódusi eszmecserét a szolgálati papság és a világi krisztushívők helyzetéről.

A magyar papság az esetek többségében emberfeletti munkát végez. Az előregedett papság gondja mellett a nagyobbik baj az, hogy a fiatalabb korosztály is túlerhelt. Az egyházmegye által szervezett programokat, elgondolásokat talán a túlhajszoltságból adódóan nyűgnek, eleve halott dolognak tartjuk.

Olyan folyóhoz hasonlítunk, amely tele van erőművekkel, mindenütt energiát kellene szolgáltatnunk környezetünknek, és nagy igyekezetünkben és sietségünkben nincs időnk Istenre.

Birtokában kellene lennünk a jézusi üzenetnek, ám ennek meghallása csak csendes szemlélődés eredménye lehet. Egy amerikai püspök mondta papi lelkigyakorlaton, hogy felszentelése után minden nap egy órát töltött az Oltáriszentség előtt. Három hónap múltán életében minőségi változás állt be: „Nem biztos, hogy jobb lettem, de rádöbbenem Isten végtelen mélységű szeretetére”.

A papság

Jézus ugyanis nemcsak kenyeret tud szaporítani, hanem ha kell, az időnket is. A magyar papság megújulásának útját e magatartásban látom. Híszem, hogy nincs szükség sok papra, ám azok megigézett szívű emberek legyenek, akik nem világiasak, nem a saját produkciójukkal akarják a templomba csábítani az embereket, hanem olyanok, akiknek az életstílusa prófétai, és életük az elmélkedés. Mi nem programszervezők, agitátorok vagyunk, ha-

nem a megfeszített Krisztus szerelmesei. Nem feladatokat kell elvégeznünk, hanem Isten létének és szeretetének¹ jeleinek kell lennünk! Minden zsinati munka az életet jelöli ki számunkra.

A világban élő krisztushívők szerepe az egyházban a zsinat óta alaposan megváltozott, de mint annyi más, ez is csak lassan hatja át a köztudatot. Nem véletlen, hogy kevés a pap. Ha nem lennénk rákényszerítve, valószínűleg még most sem engednénk meg a világiak részvételét a pasztorális munkában. Még ma is kísért, hogy a világi hívőt „szegény rokonnak” nézzük, holott vele együtt alkotjuk az egyházat.

A szinódusok összetétele mutatja, hogy minden egyházmegyében megtörtént az áttörés. Közös munkára, gondolkodásra civileket, sőt nőket is meghívtak. „A plébánia elsősorban nem struktúra, terület vagy épület, hanem Isten családja, testvériség, amelynek egy a lelke.”² — olvassuk a Szentatyja körlevelében. A világban élő testvéreinkkel kell tehát ezt a közösséget megélnünk, nélkülük egyetlen pap sem tudja ellátni a maga teljességében a hivatását. Ha a magyar egyház továbbra is a papra épül, nincs jövője! A plébániáknak olyan családot kellene — velük együtt — alkotniuk, ahol mindenki otthon érzi magát, és a nevén szólítják. „Csak elkötelezett, Istenre figyelő ember tud egyházat építeni.”

A papképzés

A papsággal szorosan összefügg a papképzés. Jól ismert mondas, hogy mindenki olyan pap lesz, ahogyan a szemináriumban kispapként élt. Nagy szükség volt arra, hogy az egyházmegyéek okosan átgondolják a zsinati papképzés milyenségét.

A mai kispapok ennek a világnak a gyermekei. Nehéz feladattal kell a szemináriumi nevelőknek megküzdeniük, hogy e kor fiataljai olyan fává alakuljanak (Radnóti szavaival élve), akikre rákúszhat a gyöngye növendék. Mert a mai kor kihívásainak, egy középszerű, szürke egyéniségű kispap nem fog tudni megfelelni.

Szükségessé vált a szinódusok munkájában a hitoktatás átgondolása. Mint gyakorló lelkipásztor tapasztalom, hogy az elsőáldozás utáni években hittanra a gyerekeknek csak egy kis része jár. Bérálás előtt ugyan néhányan megjelennek, hogy utána végleg eltűnjenek. Tapasztalatom azt mutatja, hogy mire alkalmasak lennének az ifjúsági hittan közösségébe bekapcsolódni, szinte teljesen elvesztik a hitüket, közömbössé válnak.

A szinódusi dokumentumok mindegyike a bérálás alsó korhatárát 12 évben jelöli meg, ám „nyomatékosan ajánlott a magasabb életkor” — írja az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye zsinati könyve.

Hitoktatásunk egyik fő hibája, hogy a katekézist légvárra építjük, amely a legkisebb vihar esetén romba dől. Mielőtt a katekézis kérdéseire megtanítanánk a ráknbizottakat, feltétlenül el kell őket vezetni a személyesen megtapasztalt Isten élményéig. Először érezzék meg, tapasztalják meg Isten hozzájuk is lehajló gyöngéd

² *Christifideles laici* 14, 1990, Szent István Társulat.

szeretetét, és utána már ez motiválja őket, hogy konkrét ismeretet is szerezzenek arról, „akit szeret a lelkünk” (*Énekek éneke*).

Ezért a hitoktatást az oktatóknak magukon kell elkezdeniük. A személyes istenkeresés legyen a fő tevékenységük, s csak utána annak oktatása! A megtért ember öröme az, ami ma is vonz embereket Krisztushoz.

A színódusok egybehangzóan azt ajánlják, hogy a hitoktatásból nem lehet kirekeszteni a család evangelizációját. A felnőttekhez éppúgy szól küldetésünk, mint a gyermekekhez.

A megújulási mozgalmak

Érdekes lenne összehasonlítani, hogy egy-egy zsinat hány oldalt szánt a lelkeségi, megújulási mozgalomnak. „Ezek az igazi közösségek, az evangelizáció melegágyai lesznek, és szolgálatot tesznek a nagyobb közösségeknek, különösen a helyi egyháznak. Az egész egyház reménységei ők.”³ — írta VI. Pál. Időnként érthető a gyanakvás, értetlenség, hiszen szociológiai tanulmányok sora mutatja, hogy az elköteleződés, a személyes istenkapcsolat utáni vágy és a megtérések sorozata jellemzi ezeket a mozgalmakat.

³ *Evangelii nuntiandi* 58.

⁴ Zulehner, P.: *Religion nach Wahl. Grundlegung einer Auswahlchristenpastorai*, 1974. Wien, 9.

P. Zulehner alkalmazza a „válogató vagy kereső keresztények” fogalmát.⁴ E hívők csak az élet bizonyos fordulópontjain keresik az egyházzal való kapcsolatot.

A hiteles megújulási mozgalmaknál pont az ellenkezőjét tapasztalhatjuk: a növekvő egyház iránti hűséget, az imában az elmélyülés utáni vágyat, a Szentírás gyakori olvasását és a krisztusi életforma életváltását.

II. János Pál pápa a brazíliai bázisközösségek felelőseihez szólva ismételten hangsúlyozta az *Evangelii nuntiandi* 58. pontjában szereplő kritériumokat. „A kisközösség akkor lesz szeretetközösség, ha mint a szolgálat eszköze nyilatkozik meg... Az a közösség mutatkozik valóban egyházinak, amely egyházi lendületből születik, az egyház célkitűzéseit követi, egységben van az egyház pásztoraival és készséges Isten ígéje hallgatására, a hit növekedésére és az imára. Nem szűnik meg egyházi lenni, ha megéli a szeretetet”.⁵ A hivatalos egyházi megnyilatkozások pozitív hangneme az alulról szerveződő megújulási mozgalmak erőteljes elterjedését eredményezte.

⁵ II. János Pál Mexikóban, az országos katolikus szervezetek képviselőihez mondott beszéde, 1979. január 29.

A szekták veszélye

Nagyon fontos a színódusi munka a szekták kihívása miatt, hisz fiatalok, családok tömegeit szakítják ki az egyházból. Hibás az a felfogás, amely egy legyintéssel elintézi ezeket a gyülekezeteket, amelyeket a kor igénye hívott életre. Amit az emberek az egyháztól hiába vártak: személyességet, közösségbe való tartozás érzését, az Evangélium radikális megélésére való meghívást, azt az egyház feketepiacán, a szektáknál lelik meg.

Természetesen csak kezdetben, hiszen később rájönnek az ott meglévő visszásságokra, és a teljes agymosás után kiábrándulnak sokszor még Istenből is. Nem feledhetjük Jézus jeruzsálemi bevonulásakor mondott szavait: „ha ezek elhallgatnak (ti. az egyház), akkor a kövek fognak megszólalni”. E ponton válik roppant jelen-

tőségűvé egy-egy zsinat, amely megmutatja a jégbemeredt egyház számára az utat.

Nem szabad félnünk: az Evangélium radikális megélésére hívjuk meg a fiatal nemzedékeket — a papnövendékeket is beleértve.

Egyházunk megújulását a liturgiával kell kezdeni. „A szent liturgia a keresztény élet gyökere, megkezdett örökélet, mely bele-sodor Isten világába. A szentmise elsősorban a szemlélődés ideje, nem az akcióé”.⁶ Egy papnak és a rábízott egész keresztény közösség életének sarkköve lehet. Mi papok gyakran csak letudjuk a misét. Magyarázatul azt mondjuk, várnak bennünket a szomszéd faluban is. „Balázsolni kioltott gyertyával is lehet, nem csöpög le a szőnyegre és nem fogy” — jellemezte ironikusan egy papestvérem ezt a fajta magatartást.

⁶Barsi Balázs: *Szeretet misztériuma*, Effó Kiadó, 1996, Budapest, 85.

Megújuló lelkipásztori szemlélet

Hálásnak kell lenni minden egyes szinódusnak, amely hozzájárult ahhoz, hogy az egyház liturgiája méltó legyen a Teremtő Istenhez. Az egyházmegyei szinódusnak minden korban nagy volt a jelentősége. Mostanra a fentebb megfogalmazott problémák orvoslása nem tűrt halasztást. Az évszázadokon keresztül alkalmazott struktúra minden eresztékében recseg, ezért nem tűzoltó munkára, mindenáron való modernkedésre, hanem átgondolt koncepció szerinti építkezésre van szükség.

Nem érzem magam feljogosítva, hogy az egyes egyházmegyék szinódusi munkáját értékeljem. Voltak szinódusok, melyek nem mertek szembenézni az igazi problémákkal, és nem használták ki a vissza nem térő lehetőséget, s érdemben nem adtak választ egyes égető kérdésekre. Csak egyházmegyénk egyik papjának véleményét idézem, aki szerint minden szinódus annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle. Remélem, hogy a zsinat nem kezdete, hanem mérföldköve annak a munkának, amely az előkészítő tevékenységgel kezdődött, s nem állt meg, hanem a szinódus megrendezése után sokkal inkább új lendülettel folytatódik egészen napjainkig.

Szinte kivétel nélkül minden szinódusi résztvevőnek az volt az alapvető tapasztalata, hogy munkájukat a Szentlélek vezérelte. Ennek ellenére minden szinódus munkája során születtek kevésbé jól sikerült dokumentumok is.

Am hiányosságok felhánytorgatása helyett a II. Vatikáni zsinat távlatában figyeljük a Teremtő Lélek útmutatásaira.

„Az a közösség, amelyben nem hallgatják már meg a Lelket, amely megmerevedett az irányításban és bürokráciában, amelyben a karizmák megfulladnak vagy megfojtják őket, amelyben az Úr szavait nem veszik már komolyan, sőt helyreigazítják azokat, amelyekben a liturgia mágikus ritussá merevedett, amelyben a hivatal már nem alázatos szolgálat, hanem uralkodás, s amelyben már nincs meg a tanúságtévő szeretet — nem az a közösség, amelyre Jézus gondolt. De ahol legalább az egyik komolyan megvalósul mindezek közül, ott az Ő közösségének csírája már jelen van és hat.”⁷ — írja Klostermann.

⁷Klostermann, F.: *Kirche in der Stadt*, Herder, 1967.